

Buda halála

Írta: JESZENSZKY SÁNDOR

Multkoriban Csók István epreskerti műtermébe voltam hivatalos a Bajza uccába. Éppen a Déli vasútnál ért utól az óra, mikor nála kellett volna lennem. Rágyújtottam egy cigarettára és beültem egy taxiba. Végigszáguldtunk a Vörmezőn, Alagúton, Lánchídon, a Tisza István utcán, az Andrássy úton és befordultunk a Bajza uccába. Kifizettem a taxit, felsiettem az emeletre és amikor becsöngettem, vettem csak észre, hogy még ég a számban az a cigaretta, melyre a Déli vasútnál gyújtottam rá. Tehát a Déli vasút a Bajza uccától, háromszáz méter, ma egy cigarettányi távolságra van. Elgondolom, hogy a pipázó világban, úgy jó ötven évvel ezelőtt, hány pipatömést, szurkálást és rágyújtást igényelt egy ilyen távolság, eltekintve a »te, Miska, az anyalát, ne aludjanak a lovak« kezdetű erélyeskedésektől. Ezt a két képet egymásmellé téve tisztán látszik, mennyire meggyorsult a városi élet. Azok, akik hajdanában három-négy pipatömésnyire, majd egy-két szivarnyira laktak egymástól, ma már csak egy cigarettányira vannak. Ez a gyorsulás, ez a haladás átalakította a várost és a lakóit is, sőt a nagykiterjedésű városokból ez formált egységes nagy városokat.

Pest, Buda és Óbuda évszázadokon át éltek egymás mellett és addig nem lehettek egy várossá, míg a modern városi közlekedés meg nem született. A lassú lóvasút és omnibusz idejében még nagyon messze voltak egymástól. Ötvenhatvan évvel ezelőtt két különböző város volt még Pest és Buda. A pesti ember megismerte az uccán a budaiakat, annyira különböztek egymástól. Maga az öreg Buda is négy részre tagozódott. A Vár volt a legelőkelőbb, ott lakott Ferenc József, meg az arisztokrácia egy része. Ez különös önérzetet adott az ottani polgárságnak. Kivételes embereknek tartották magukat. Külön színházuk volt: a Várszínház. Ők nem mentek el az Operába, meg a Nemzeti Színházba, azok jöttek el hozzájuk. Ami Mohammednek a hegyvel nem sikerült, nekik igen. Volt korzójuk, katonazenével a Bástyán, az ablakból nézhették az udvari bálókra, ebédekre, audienciákra felrobogó, díszmagyaros előkelőségeket és az udvari ebédek után a királyi konyháról forintjával vehették a szakácsművészet legszebb tállait, melyek tartalékba készültek, ha valami elromlik. Patriarchális hangulat uralkodott itten, az uralkodótól lefelé a minisztereket, hadtestparancsnokot, a szereplő mágánokat csak keresztnévükön emlegették. Az a hódolat, melynek nap-nap után tanúi voltak, azt hitték, nekik is szól és a fejedelmi többszámokban elsősorban magukat képzeltek bent lenni. Ez volt Magyarországon az utolsó aulikus társadalmi réteg. Odon, de úri házakban laktak, az öltözködésük, a szokásaik is ilyen régiesek voltak. A lent kavargó Pest, hol senkiről sem lehetett tudni, ki volt az apja, kik nem abban a szobában haltak meg, ahol születtek, idegen, ellenszenves volt nekik, lenézték.

Ez volt a Vár, lent a Dunaparton terjeszkedett a Viziváros. Nem volt előkelő, de jómódú. Itt a régi dunai uszályos búzakereskedők unokái a háziurak. Nem voltak tettvágyó, nagy, tehetséges emberek. Békés elégedettséggel őrizték az örökölt vagyont, melyet gyarapítani nem tudták. Ezek csak jó ismerősöket fogadtak be lakóknak; ha már az ember második vagy harmadmagával lakik a házában, legalább tudja, hogy kivel lakik. Így a vagyonosak és elszegényedettek között a régi patriarchális kapcsolat továbbra is fennmaradt. A spekulációval szemben fiatal fővárosunkban ezek a vizivárosiak voltak a legellentállóbbak. Házaikat igyekeztek egymás között eladni, hogy be ne jöjjön idegen. Így sikerült mindmáig megőrizni régi képében a Kacsu ucca, Medve ucca és Csapláros ucca vidékét. Még ma is ez a városrész az, hol a legtöbb petróleumlámpa ég.

A régi Buda részei között rangban a harmadik, de korban a legfiatalabb a Krisztinaváros. Hajdan a várbelieknek, a vagyonos vizivárosiaknak majorságai, szőlői, majd nyaralói voltak itt és jobbára szegény vincellérnép lakta, bár néhány természetkedvelő mágán, így gróf Brunswikék is ide költöztek és Seiler Crescencia grófnő, Széchenyi István későbbi neje is szerette itt tölteni a nyári hónapokat. Ennek a városrésznek egymásután két szerencséje volt, mint mikor valakinek kihúzzák a sorsjegyt. Először megfűrták az Alagutát, azután megépítették a Déli vasutat. Ezzel rohamos fejlődésnek indult a Krisztina. A budai kispolgárok, a gazdagodó mészárosok, hentesek, fűszeresek és mesteremberek spekulációinak színtere. Kiépülését meggyorsította az 1875-ös szerencsétlenség, mikor egy nyári zivatar után a beboltozott Ördögárokban összegyűlt víz felrobbant és a föléje épült uccasor le a Tabánon keresztül egész a Dunáig összeomlott. Hirtelen új építkezési terület keletkezett, egy osomó ember élete árán. Friss, munkás, szerző emberekből keletkezett ez a régi Krisztinaváros. Míg a várbeliek előkelők, a vizivárosiak tartózkodók, a krisztinabeliek a legéletvidorabbak a budaiak között. Nyári emberek voltak, télen alig

lehetett hallani róluk, de nyáron annál hangosabbak. Ha kizöldült, megérkezett Krecsányi társulata Temesvárról különvonaton. Valóságos diadalmenet volt, mikor a délivasuti pályaudvarról a Mészáros uccán Thália papjai bevonultak a Színkörbe. A jó krisztinaiak nem fukarkodtak a támogatással, tömve volt a Színkör, forró esték voltak. Akármilyen nagy színpadi siker lehetett odaát Pesten, a krisztinaiak megvárták Krecsányit és a maguk primadonnáját csak attól akarták látni. Volt dráma, opera, operett. Nem egy nagy művésznő itt tűnt fel. Boldogult Környei Béla itt még baritonszerepeket énekelt és a felejthetetlen Hegedüs Gyula is itt kezdte és a próbavétel után Krecsányi eltanácsolta a színpályáról, mint tehetségtelent. A primadonna kocsijából, aki akkor Albert Erzsi volt, itt fogták ki Budapesten utoljára a lovakat. Azóta legfeljebb már csak a benzint lehetne kiinni. A nyári színi szezonnak kiegészítője volt a nyári vendéglő. A Márványmenyasszony, a Politikus Greizler és a többi híres volt finom libapecsényéről. Ennek a peccsenynek olyan jó illata volt, hogy Pesten is megéreztek és a színi és libapecsényés estéken át fedezte fel először Pest Budát.

A régi Buda negyedik része a Tabán. Itt rácsok laktak régen; hajdani dunamenti szerb telep. Ide gyülekezett azután mindaz a nincstelen, jöttment nép, akiket a budaiak nem fogadtak be. Szegény város volt, kisgyermek koromban a Gelérthegy oldalában még barlanglakások is voltak. Hogy itt mi történt, hogyan építkeznek, avval senki sem törődött, csak néha a vöröskakas. Pár-szor leégett, újra épült. Régen kimondták reá a szentenciát, hogy ezen már segíteni nem lehet, le kell rombolni az egészet. Ilyen egész városrészhálálraitélést, a mi Belvárosunk belső részén kívül még csak egyet láttam Brüsszelben. Itt a belvárosban, a Grand Place mögött, egy elavult, zavaros városrészt pár hónap alatt leberetváltak, hogy helyet adjanak az új központi pályaudvarnak. De kitört a világháború és ma is ott áll Brüsszel közepén, körülpalánkolva, ez a nagy pusztaság, melyet az egész forgalomnak meg kell kerülni, hogy a felsővárosba jusson. Ha a győztes belgáknak mindmáig nem sikerült ezt a rombolást helyrehozni, ha mi a Nemzeti Színház elhamarkodott lebontásán siránkozunk, igazán nem tehetünk szemrehányást a fővárosnak, hogy a Tabán problémáját eddig nem oldotta meg. Itt az elavultság, a szegénység legtovább őrizte meg az eredeti, régi jelleget és a régi jellegű lakosságot. Túlzott a siránkozás a régi Tabán után, inkább az az aggodalom lenne túlzó, hogy mit tudunk állítani a helyébe. A csákányok nyomán mintha a régi Buda utolsó bástyái omlának össze, melyek felett eddig nem volt úr a nagy Budapest metropolisz-szellem. Mert bizony Pest elfoglalta, megszállta Budát. Mikor a meghitt kis budai városrészek egy cigarettányi távolságba kerültek Pest tulsó végével, akkor már Budából is Budapest lett és minden új villamos- és autbuszvonallal el-eltűnik egy-egy régi provinciális hangulat. A modern nagyvárosi közlekedés lett Buda halála.

A kettős könyvvitel lényege

Írta Nyárády József kereskedelmi akadémiai tanár

Ára 1.50 P Olvassa el ezt a könyvet, ha tisztán képet akar nyerni arról, hogy mi is az a kettős könyvvitel.

Kapható Az Est könyvkereskedésében, VII., Erzsébet körút 18-20.